

FOTVASKEN

Marte Bygstad-Landro arbeider som høgskolelektor på Haraldsplass diakonale høgskole etter flere år som sykepleier og enhetsleder v/ Solli DPS. Hun har videreutdanning og master i psykisk helsearbeid og er nå doktorgradskandidat. Marte er leder for KFSS og hun er spesielt opptatt av det som berører det eksistensielle i mennesket og har jobbet mye med tema som kjærlighet og skam knyttet opp mot pasienter.

Det er formiddag før en senvakt på psykiatrisk avdeling. Jeg forbereder meg på å gå på jobb. Sover lenge, går på trening, spiser og leser avisen. Er i en slags ventemodus. Hva imøteser jeg av lidelse, lettelse, sorg? Hvem blir "mine" pasienter? 8 duggfriske timer ligger foran meg.

På avdelingen er det stille når jeg kommer. Det er middagstid og bare en mann sitter i stuen. Han enser meg ikke. Jeg lar ham sitte i fred. Henter kaffe og går for å ta imot rapport.

Jeg blir gitt tre pasienter. Kjenner at jeg gleder meg til å møte hver enkelt og begynner på hilserunden. Alle er på rommene sine. Karl har planer for det meste av ettermiddagen. Han sier han har det ok og vil selv ta kontakt med meg dersom han trenger det. Eva ligger i sengen. Hun har selvskadet seg tidligere på dagen og kjenner seg utmattet og utladet. Jeg sjekker bandasjene og vi blir enig om at jeg kommer inn til henne senere. Anne sitter skjelvende i stolen sin. Små

svetteperler er så vidt synlig på pannen hennes. Hun kom inn for tre dager siden. Er deprimer og plages med mye angst. Traumer fra barnsdoms – og ungdomså har gjort at hun ikke klarer å late vannet og hun fikk nylig innsatt suprabubiskateter. Nå er Anne 37 år. Vakker, velutdannet, ensom. Innlagt for første gang. Hun vil ikke snakke med meg, vil håndtere angsten alene. Jeg blir litt rådvill. En sykepleier forlater da ikke et skjelvende, urolig menneske til seg selv. Men, hun ber meg innstendig. "La meg være i fred". Jeg går lydig ut av rommet, uten videre avtaler. På gangen møter jeg på Karl og hans søster. De skal på tur. Jeg hilser på søsteren. Vi småprater litt og avtaler tid for tilbakekomst.

På stuen er det kaffetid. Flere pasienter har samlet seg rundt kaffebordet. For tiden har vi en kvinne fra Somalia på posten. Kulturforskjeller, mat og tradisjoner blir diskutert. Jeg står i gangen, kikker inn og tenker at dette kunne være et hvilket som helst kaffebesøk. Praten er upåfallende, der er latter og ivrige stemmer. En liten stund er diagnoser, lidelser, vonde tanker og bekymringer glemt. Pasientene har pause.

Jeg går for å lese Annes anamnese og rapporter fra de siste dagene. Historien er vond og lang å lese. Etter innkomst har hun ikke hatt ønske om å prate. Rommet har vært hennes oppholdssted. Innleggelsen hos oss kom etter et selvmordsforsøk som helt tilfeldig ble oppdaget. Da hun fikk valget mellom tvangsinnleggelse og frivillig opphold valgte hun det siste og vi

fikk henne til oss. Hun ønsker ikke å være her.

Eva står i vaktromsdøren. Vil gjerne spille spill. Hun er smilende og klar for et slag med Rummy. Jeg undres over pasienter med emosjonelt ustabil personlighet. Fra blodige sår, utagering og tårer til blendende smil og vennlighet. Før vi setter oss ned for å spille går jeg inn til Anne. Hun sitter stadig i stolen. Har tatt frem en bok og ser ikke på meg når jeg kommer inn. Jeg spør om hun vil ha noe kveldsmat snart, men får ikke svar. Sier at jeg kommer inn igjen om en stund og forlater rommet uten å ha oppnådd kontakt.

Eva og jeg spiller Rummy og begynner etter noe tid å lage til kveldsmat. Karl er tilbake fra turen og virker glad. Han skal utskrives i morgen og sier han kjenner lettelse og føler seg klar til å være hjemme hos seg selv. Under kveldsmaten prater Eva og Karl livlig sammen. De har

felles interesse i skisport og viser med både armer og bein sitt engasjement. Jeg går inn igjen til Anne. Tar med to skiver med skinke, en kopp te uten sukker, men med melk og et glass biola. Priser meg stille lykkelig over matlisten, så jeg slipper å spørre og hun slipper å svare på dette trivielle. På bordet hennes står brukte kopper og glass. Jeg setter fra meg maten og tar med meg oppvasken. Mine utsagn er av den banale sorten. Klumsete forsøk på å få til en aldri så liten dialog. Jeg mislykkes. Går ut igjen og bestemmer meg for å hente fotbadet. Vel vitende om at hun igjen antagelig vil avvise meg. Forbi stuen ser jeg at Karl fremdeles sitter der. TV står på og han følger med på nyhetene sammen med noen av medpasientene. Eva er der ikke. Jeg kjenner en liten uro for henne. Velger å se innom rommet hennes og finner henne i livlig telefonsamtale. Ok, da kan jeg gå inn til Anne. Jeg henter balje, såpe, fotkrem og håndkle. Kollegaen min blir informert om hvor jeg forhåpentlig befinner meg en liten time fremover. Hun ønsker meg lykke til med et litt oppgitt uttrykk og jeg beveger meg med bestemte skritt gjennom gangen til enderommet, det uten utsikt.

Inne hos Anne sier jeg ingenting, men tar vekk brettet med den urørte kveldsmaten og plasserer alle remediene mine på bordet hennes. Hun ser baljen og håndklene, hun ser fotkremen og er stille. Ansiktet er mimikkløst og stramt, hendene hviler knyttet i fanget. Jeg går på badet og fyller lunkent vann i baljen. Rolig anbringer jeg baljen foran henne, set-

ter meg på kne og begynner å ta av henne sokkene. Hun beveger seg ikke. Jeg bretter opp buksene hennes og løfter bena forsiktig oppi det lunkne vannet. Hendene mine stryker henne lett over risten. Jeg tar i litt såpe og vasker bena hennes. Hun ser på meg. Det er en forundring i blikket hennes. Vi er fortsatt stille. Etter en liten stund legger jeg bena hennes over i fanget mitt. Tørker henne skånsomt og merker at hun er litt kilen mellom tærene. Hendene i fanget hennes er løst opp. Og når jeg ser på henne hviler ansiktet i avslappede folder. Øynene følger fortsatt oppmerksomt, undrende med meg. I det jeg griper etter fotkremen spør hun stille ”Er du kristen..”. Jeg svarer bekreftende og spør henne om hvorfor hun tenker det. Dette innleder til en samtale om å leve i tro, undring og tvil.

Jeg ble på Annes rom den neste timen. Da jeg kom ut hadde Eva selvskadet seg og Karl begynte å bli litt urolig for utskrivelsen og ønsket samtale. Kvelden var travel og lidelsestrykket høyt. Men, inne på enderommet, det uten utsikt, hadde freden senket seg. Et øyeblikk av ro. Anne hadde pause.

Ganske presis kl 22 svinger jeg bilen ut fra sykehusområdet. Hjemme slenger jeg meg rett ned på sofaen. 8 arbeidstimer ligger bak meg.

REFLEKSJONER I ETTERKANT

Denne lille historien fra praksis forsøker jeg å beskrive hvordan jeg nærmet meg Anne og valgte å ha tillit til mitt kliniske blikk fremfor å slå meg til ro med hennes uttalte anmodning om å få være alene. Jeg tror jeg sanset hennes sårbarhet og synes å se ensomheten. Ensomheten som gjerne vokser på en institusjon der man faktisk ikke er alene og der sykepleiere kan velge å se eller overse. Jeg er enig i at det var en sjanse å ta, det å bare sette i gang med fotbad. Kanskje vil noen si at det nærmer seg et overtramp. Jeg vet imidlertid ikke hva som er det største overtrampet – å la henne være alene, eller å forsøke å nå inn. Man risikerer å bli avvist som sykepleier og man velger å prioritere tid hos en pasient som kan få følger for en annen pasient slik det gjorde for Eva. Det er imidlertid et valg man som sykepleier må være seg bevisst og stå trygt i. Kunnskap og kjærlighet var mitt utgangspunkt. Gjennom fysisk berøring vil pasienten kunne oppleve tillit til sykepleieren, slik at hun tør åpne for samtale om det som kjennes tungt og vanskelig. Jeg mener at det å gi fotmassasje kan være en fin og noen ganger terapeutisk måte å vise respekt og aksept av et annet menneske på. I min historie fikk fotvasken også en annen uventet konsekvens – nemlig en samtale om tro og eksistensiell smerte.